

UNIVERSITETET I OSLO

DET JURIDISKE FAKULTET

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 Oslo

Norsk senter for menneskerettigheter
P.b. 6706 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo
Universitetsgt. 22-24

Telefon: +47 22 84 20 01

Telefaks: +47 22 84 20 02

E-post: info@nchr.uio.no

Nettadresse: www.humanrights.uio.no

Dato: 1. april 2009
Deres ref.: 08/01064-18
Vår ref.: 2009/3195

Utkast til forskrift for gjennomføring av EITI (Extractive Industries Transparency Initiative) i Norge- høringsuttalelse fra Norsk senter for menneskerettigheter

Det vises til Olje- og energidepartementets høringsbrev 9. februar 2009 om *Utkast til forskrift for gjennomføring av EITI (Extractive Industries Transparency Initiative) i Norge*. Høringsuttalelsen er også sendt per e-post i dag (postmottak@oed.dep.no).

Norsk senter for menneskerettigheter er Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (jf. kgl. res. av 21. september 2001), og er ved dette gitt en særskilt rolle for å overvåke at de internasjonalt vedtatte menneskerettighetsnormene respekteres og oppfylles av norske myndigheter. Utarbeidelse av høringsuttalelser ved myndighetsinitiativer av betydning for menneskerettighetenes stilling i Norge, er et sentralt ledd i Norsk senter for menneskerettigheters virksomhet som nasjonal institusjon.

Utkast til forskrift

Extractive Industries Transparency Initiative (EITI)¹ er et internasjonalt initiativ som tar sikte på å fremme åpenhet om inntektsstrømmene i utvinningsindustrien. Målet med initiativet er at åpenhet omkring ressursinntekter skal bli en global norm, og at en større del av verdens inntekter fra naturressurser skal fremme sosial og økonomisk utvikling. Norge er det første OECD land som har påtatt seg å implementere EITI. Den norske implementeringen vil omfatte pengestrømmer fra rettighetselskapene til staten i petroleumsvirksomheten.

Olje- og energidepartementet foreslår en egen forskrift for implementering av EITI-kriteriene i Norge i medhold av lov 29. november 1996 nr. 2 nr 72 om petroleumsvirksomhet § 10-18 første ledd.

Inntektsstrømmene til staten er i dag underlagt uavhengig kontroll gjennom Riksrevisjonen og ved at skattebetalinger til den norske stat fra rettighetshaverne på sokkelen publiseres. Utkastet til forskrift innebærer at petroleumsselskapene nå også skal rapportere innbetalingene sine til en uavhengig enhet. Myndighetene på sin side må rapportere til samme enhet de beløp man har mottatt. Enheten skal utarbeide en årlig rapport (jfr. forskriftens § 7). Det foreslås også å etablere en interessentgruppe (stakeholder-gruppe) med blant annet representanter fra sivilt samfunn jfr. § 5. EITI implementerende land skal også gjennomgå en ekstern, uavhengig valideringsprosess hvert 5 år jfr. § 8.

Norsk senter for menneskerettigheters vurdering

¹ Se: <http://eitransparency.org/>

Det ansvar bedrifter har for mennesker, samfunn og miljø som påvirkes av virksomheten betegnes ofte som næringslivets samfunnsansvar. Å bekjempe korrupsjon er en del av dette ansvaret.

Internasjonalt samarbeid i forbindelse med FNs konvensjon mot korrupsjon,² Europarådets strafferettslige konvensjon mot korrupsjon³ og OECDs konvensjon mot bestikkelser⁴ har ført til at flere land har skjerpet sitt regelverk mot korrupsjon. Norsk straffelov⁵ regnes for eksempel som en av de strengeste på området.

Nasjonal gjennomføring av internasjonale normer er viktig og Norsk senter for menneskerettigheter er positiv til at norske myndigheter nå ønsker å gå foran som et godt eksempel og implementere EITI-kriteriene i Norge. Korrupsjon er en ulovlig virksomhet som foregår i det skjulte. Åpenhet og god kontroll med pengestrømmer er, som høringsnotatet også fremhever, et nødvendig virkemiddel for å avsløre og hindre korrupsjon.

Inntekter fra petroleumsvirksomheten til den norske staten forvaltes blant annet gjennom Statens pensjonsfond- Utland (SPU). I følge de etiske retningslinjene for forvaltningen av SPU vil risiko for medvirkning til grov korrupsjon kunne medføre uttrekk av selskaper fra fondets investeringsunivers. Uttrekksvurderingen skal imidlertid være fremoverskuende. Dette gjør det vanskelig å gjennomføre uttrekk i selskaper hvor korrupsjon har funnet sted, men hvor selskapet har igangsatt tiltak for å bedre situasjonen. Et eksempel på dette er den såkalte Siemens-saken hvor Etikkrådet for SPU har anbefalt uttrekk,⁶ men hvor Finansdepartementet har valgt å holde selskapet under observasjon.⁷ Uttrekksvurderinger som foretas i forbindelse med forvaltningen av SPU omfatter bare utenlandske selskaper.

Implementering av EITI-kriteriene vil, slik Norsk senter for menneskerettigheter forstår det, bidra til bedre overvåking av petroleumsinntektene også i det de kommer inn til staten. Det er positivt at man på denne måten sikrer gjennomsiktighet i pengestrømmen fra den kommer fra utvinningsindustrien helt frem til eventuell videre investering via SPU. Videre vil implementeringen av EITI styrke kontrollen av norske selskaper og dermed være et supplement til arbeidet som gjøres i SPU i forhold til utenlandske selskaper. Korrupsjonsanklagene i forbindelse med StatoilHydro i Libya og Iran illustrerer behovet for slik kontroll.⁸

Medienes avsløringer av korrupsjon gjelder ofte store selskaper. Det er derfor viktig at også inntekter fra små selskaper omfattes av forskriften for implementeringen av EITI.

Norsk senter for menneskerettigheter håper at den tilleggsrapportering og kontroll som implementering av EITI-kriteriene innebærer vil ha en preventiv effekt i forhold til korrupsjon i Norge. Senteret anbefaler at norske myndigheter fortsetter sin satsing på anti-korrupsjonsarbeid og bidrar til etablering av internasjonale og nasjonale normer og kontrollmekanismer også på andre områder innenfor næringslivets samfunnsansvar.

² Se: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/aktuelt/nyheter/2006/FN-konvensjonen-mot-korrupsjon.html?id=100304>

³ Europarådets arbeid mot korrupsjon:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/tema/Korrupsjon_og_hvitvasking/GRECO-Europaradet.html?id=457454

⁴ Mer om OECDs konvensjon: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/NOUer/2002/NOU-2002-22/5/2.html?id=145817>

⁵ Straffeloven 22. mai 1902 nr. 10 §§ 276a, 276b og 276c.

⁶ Etikkrådets tilråding 15. november 2007 og brev 3. september 2008: <http://www.regjeringen.no/nb/sub/Styrer-rad-utvalg/etikkradet/Tilradninger/Tilradninger/tilradning-15-november-2007-om-utelukkel.html?id=549087>

⁷ Pressemelding 13. mars 2009 fra Finansdepartementet:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/pressemeldinger/2009/siemens-settes-under-observasjon-i-korru.html?id=549155>

⁸ Se for eksempel Dagens Næringsliv 19. mars 2009 "Libya venter på Økokrim".

UNIVERSITETET I OSLO

DET JURIDISKE FAKULTET

Med vennlig hilsen

Nils Butenschøn
Direktør

Ingvild Bartels
Juridisk rådgiver